

KADERİN CİLVESİ

1964

Hüseyin Rahmi Gürpınar 1864-1944

KİŞİLER

Şemi Bey Çeşitli memurluklar yapmış, uzun yıllar Arabistan'da kalmıştır. Dilinin bozukluğunun bu sebeple olduğunu söylemektedir. Varlıklı olduğu görünüşünden ve yaşayışından bellidir. Kumar gayri meşru ilişkiler ve bu ilişkilerin sebep olduğu sorunlara, ihtiyaçlara çözüm bularak geçinen biridir. Fakat iş içinde olduğu tüm bu insanlar zengin, kibar kimselerdir.

Salah Bey Ellili yaşlarda, asil ve namuslu bir aileden gelen, zamanında refah günler görmüş fakat sonrasında yoksullaşmış bir aile babasıdır.

Şükran Salah ve Şefika'nın genç kızlarıdır. Dans ve müziğe meraklı, sakin ve içe kapanık görünen bir kızıdır.

Rıdvan Salah ve Şefika'nın genç oğludur. Babasıyla sık sık atışmaktadır.

Şefika Salah'ın eşidir.

Halise Hanım Yaşı yetmişe yaklaşmıştır. Damadı Salah ve kızıyla yaşamaktadır. Karnını doyurmak en önemli önceliğidir.

ÖYKÜ

Şemi Bey'in teklifi Salah Bey ve ailesi gün görmüş namuskar ve asil bir ailedeyken başlarına üzücü olaylar gelir. Çocuklarından torunlarından araba kazasında ölenler olur. Birisi uyuzdan ölür. Savaşa giden oğulları geri dönemez. Evlerine birçok çaresiz hastalık girer. On sekiz kişilik aileden yedi kişi kalırlar. Giderek yoksullaşmış, sahip oldukları ne varsa zamanla satmış ve sonunda günlerini açlıkla mücadele ederek geçirmeye başlamışlardır. Babadan kalma çok odalı, ahşap evlerini kiraya vermiş fakat kiracılardan ödeme alamayıp çok defa zarar etmişlerdir. En sonunda zar zor onları evden çıkarıp kendileri yerleşmişlerdir. Ali Salah Bey yolda giderken bir gün Şemi Bey ile karşılaşır. Şemi Bey'in adı kumar gibi kötü alışkanlıklarla anılmaktadır. Her işten de anlamaktadır. Evinin bir çok boş odası bulunduğu bahsederek Şemi Bey'den fikir almak ister. Şemi, Salah Bey'e bir teklifte bulunur. Evinin odalarını kiralamak ister. Salah ve ailesine ise iki oda bırakacaktır. Karşılığında da peşin olarak yüklü miktar kira ödeyecektir. Salah Bey evi ne amaçla kullanacağını öğrenmek ister. Şemi'nin bu evi aklına getirmek istemeyeceği kötü işlerde kullanabileceğinden ve namussuz bir ortamın içine düşeceğinden çekinir. Şemi, evde kumar oynatacağını ama kibar ve paralı insanların ağırlandığı bir ortam olacağını söyler. Çeki Salah'a doğru uzatınca günlerdir açlıkla mücadele eden ve o paraya çok ihtiyacı olan Salah teklifi reddedemez. Çeki bozdurup paralarla evine döner.

Evdeki ilk vaka Paraları gören eşi Salah'a söylenir. İlk aklına gelen hırsızlık gibi kötü bir şeydir. Kaynanası ise kızını azarlar, eve para getiren erkeğe saygı duyması ve paranın kaynağını sormaması gerektiğini söyler. Paraları gören ev halkı eksikliklerini gidermek ve karınlarını doyurmak peşine düşer. Belirli bir süre Şemi Bey eve hiç gelmez. Salah Bey bu durumu yadırgar ama aynı zamanda ilk ayın yarısının böyle geçmesinden de memnundur. Paranın büyük kısmı çoktan bitmiştir. Kafasındaki plan üç ay sonra Şemi'yi evden çıkarmaktır. Bir gün eve genç bir kadın ve erkek gelir. Şemi tarafından gönderildiklerini söyler. Eve de birkaç eşya getirirler. İçlerinde bir de piyano vardır. Evdekiler onların karı koca olduklarını öğrenirler ve durumu fazla kurcalamazlar. O gün çift odaya kapanır. Fakat bir süre sonra kapıya bir adam dayanır. Kadının kocasıdır. Kaynana kadını ve adamı uygunsuz pozisyonda, etraflarında içki kadehleri ve mezelerle görür ve aşağıda onları bekleyen ve herkesi tehdit eden adamı anlatır. Kadın oldukça rahattır. Kocasına artık onu istemediğini, ondan ayrıldığını ve onu rahat bırakmasını söyler. Hararetili tartışmadan sonra iki adam kadının koluna girer ve evden ayrılırlar. Tüm aile alışık olmadıkları bu durum karşısında şaşkınlıkla kalırlar.

Şemi Bey evi çalıştırmaya başlar Şemi Bey birkaç gün sonra eve gelir. Olan olayı duyar ve bir yanlışlık olduğunu gelen çiftin ondan habersiz iş çevirdiğini söyler. Yanında iki Rum çalışan da vardır. Eleni ev Varto. Evde akşamları bir takım işler dönmeye başlar. Gelenlerin zengin ve saygın kimseler

oldukları bellidir. Fakat Şemi'nin söylediği gibi olay kumardan ibaret değil, başka bir boyutta zina olayları da dönmektedir. Salah Bey'in Şemi ile bu konu da birkaç tartışması olur. İçine düştüğü durumu bir türlü kabullenemez ama üçüncü ay sonunda bir üç aylık kirayı daha peşin almak durumunda kalır. Vicdanen hiç rahat değildir ama içine düştüğü durumdan da çıkamıyordur. Şemi ise Halise Hanım'ın aklını da çoktan çelmiştir. Onunla sohbet ediyor ve güzel tatlılar ikram ediyordu. Eleni ile arası iyi olan kadın da artık hiç aç kalmıyordu. Gün içinde sürekli onunla mutfakta vakit geçirdiği oluyordu.

Evden gelen çılgınlık Bir gece konakta bir kadının çılgınlıkları duyulur. Yukarı ise kimsenin çıkmasına izin verilmiyor fazla açıklama yapılmıyordu. Varto ise dili tutulmuş vaziyette kapıdan çıkıp gitmişti. Fakat artık daha fazla dayanamayan Salah Bey yukarı kata çıkar. Evin onun olduğunu, bir kadının öldürülüyor gibi çılgınlıklar attığını ve sorumluluk alamayacağını söylüyordu. Jandarmayı çağırarak tehdit eder. Şemi Bey ona endişelerinin yersiz olduğunu söylese de inanmaz. Sonunda Şemi Bey ona her şeyi anlatacağını ve göstereceğini ama bu sırrı öğrendikten sonra onunda payına ister istemez bir şey düşeceğini söyler. Bu sırrı da kimseye söylememesi konusunda söz alır. İçeride çılgınlık atan kadın doğum yapıyordu. Kadınlı beraber gelen adam Şemi ve Salah'ın yanına gelir. Şemi tüm durumu anlatır. Bir kadının namusunun dillere düşmesini ve bir bebeğin perişan olmasını engellemeye yönelik iyi bir iş yaptıklarını söyler. Genç kadının yaşlı bir kocası vardır ve oldukça tanınmış olan İzzet Dinari Efendi'nin zevcesidir. Çocuğun babası ise başka birisidir ve yanlarında genç adam İzzet Bey'in oğludur. Bu durumu herkesten gizlemek için bu şekilde hareket ediyorlardır. Salah Bey, durumu kendi içinde değerlendirir. Adamın oğlu ve karısı onu aldatarak birlikte olmuş ve bu zinadan bir de çocuk olmuş diye düşünür. Şemi, doğan çocuğa Salah ve ailesinin bakabileceğini, genç adamın onlara her ay para vereceğini ve böylelikle günahsız bir çocuğunda güvenli bir şekilde büyüyeceğini söyler. Bebeğe de Halise Hanım bakacaktır.

Salah Bey'in içine düştüğü durumlar Salah Bey bu sırta ortak olarak başına bela açmıştır. Fakat durumu da reddedemez. Kaynana ise verilecek parayı duyduğu zaman oldukça istekli davranır. Çocuk büyütme konusunda deneyimli olduğunu da söyler. Kadın üç gün sonra toparlanır ve evden ayrılır. Bebeğin bakımı tümünden Salah Bey ve ailesine kalır. İlk aylar vaat edilen bakım parası da düzenli şekilde ödenir. Günler böyle geçerken Şemi Bey bir süre evden ayrılması gerektiğini ve evdeki işleri Salah'ın yürütmesini istediğini söyler. Ona göre Salah çok yol kat etmiştir ve bu görev tam ona göredir. Salah Bey o yokken evi çalıştırmayacağını söyleyerek kendine yakıştıramadığı bu görevi kabul etmek istemez. Fakat iş üstüne kalır. Elbette Şemi yokken evi çalıştırmaya yanaşmaz. Fakat bir süre sonra gündüzleri o evde yokken kaynanasının gayet başarılı şekilde evi çalıştırdığını fark eder ve biriktirdiği tüm paralara el koyar.

Salah Bey'den istenen yardım Bir gün kapısını oldukça fakir ve yoksulluktan perişanlaşmış bir kadın çalar. Onun gelme nedeni ise diğerlerinden biraz farklıdır. Kadın, kızı, kardeşi ve yaşlı babasıyla birlikte yoksulluk ve açlık içinde yaşıyordu. Derdi ise güzelliği dikkat çekici olan genç kızıdır. Kızı Samiha bir süre önce aşığıyla kaçmış daha sonra ondan bıkınca başka biri ile birlikte olmaya başlamıştır. Şu anda ise ailesiyle birlikte. Kızının daha fazla kötü yola düşmesini istemiyor fakat onu bu halde kabul edebilecek birini bulmak istiyordu. Şemi olmadığı için olayla Salah Bey ilgilenir. Onların haline üzülür. Onları da kendi gibi istemeden ahlaksızlığın içine düşmüş gibi görür. Kız ise Salah Bey ile açık açık konuşur. Yaptıkları ailesi için yüz kızartıcı gelse de kız halinden memnundur. Kadınların artık eski gelenekleri değiştireceğinden, gönlüne göre davranmasının doğallığından bahseder. Salah Bey'e şartlarından bahseder. Oldukça zengin ve iyi huylu karısı olan, yaşlı bir zengin talip istiyordu. Fakat onunla evlenmek istemiyordu. Son şartı da Ali Bey'e ödenecek komisyonu iki kat vermesidir çünkü kendisinin hiç parası olmadığını belirtir. Salah Bey ailenin yanından ayrılır ve bir süre sonra aklından bu durum çıkar.

Semiha'ya çıkan talip Kısa zaman sonra eve hali vakti yerinde, oraya gelelere hiç benzemeyen saygınlıkta yaşlı bir adam gelir. Onun da bir derdi vardır. Şemi olmadığı için Salah Bey'den yardım ister. Oldukça zengindir ve uzun yıllardır evlidir. Artık yaşlı karısı ona istediği hisleri vermiyordu. Kalabalık ailesi içinde kendini yalnız hissediyordu. Semiha'yı duymuştur ve onunla olmak ister. Fakat evlenemeyeceğini ama tüm imkânları ile onu güvenceye alacağını belirtir. Ailesi de bu durumdan kesinlikle haberdar olmamalıdır. Onları kırmak istemiyordu. Salah Bey, Semiha konusunda adamı fazlasıyla uyarır. Yaş farkından, Semiha'nın karakterinden ve eski aşklarından, bu ilişkinin onu fazlaca zorlayabileceğinden bahseder. Fakat adam hiç birini önemsemez. Tek istediği genç kıza kavuşmaktır.

Salah'a karşı suçlamalar Salah Bey, iki tarafı birbiri ile buluşturur. İki yüz lira komisyon verilir. Cebine koyduğu bu para onu rahatsız eder. Adeta vücudunu yakar. Kendisinin aynı eleştirdiği Şemi gibi bir pozisyonda kaldığının farkındadır. Bir yandan da eski yoksul günlerini düşünerek olaylara tam

olarak müdahale edemiyordur. Bir süre sonra Şemi döner. Ticaret için gittiği yerde işler yolunda gitmemiştir. Salah Bey'e evin o yokken da çalıştığını duyduğunu ama ortada hiç para olmadığını söyleyerek çıkarır. Salah Bey ise bunları çok düşünüyor ona bırakmaması gerektiğini söyleyerek tersler. Evin giderleri için gittiğini, onu hırsızlıkla suçlayamayacağını söyler. Yaşlı adam ise o günlerde evi tekrar ziyarete gelir. İki ay gibi kısa bir sürede adeta kötü hastalığa yakalanmış gibi çökmüştür. Sabiha ile olan ilişkisinden şikâyet ederek adeta Salah Bey'i suçlar gibi konuşur. Şemi olayları ve komisyonu öğrenir. O sırada kahve vermek için gelen kaynana da olaya dahil olur. Para hesabı yapan Şemi'den yana olur ve onlara bu kadar gelir kapısı sağlayan bir adama hıyanet etmesinden hırsızlık yapmasından dolayı damadını suçlar. Salah Bey olanlara daha fazla dayanamaz ve cebinden çıkardığı iki yüz lirayı ortalığa saçar ve Şemi'ye verir. Suçlamalar ona ağır gelir. Hırsız, namussuz ve paragöz konumuna düşmüştür.

Semiha'nın yaptıkları Yaşlı adam olanlardan dolayı kendini suçlu hisseder. Salah Bey'in suçu olmadığını kendi kaderi olduğunu söyler. Kızgınlık ve üzüntü ile o sözleri söylemiştir. Şemi yumuşar ve adamın derdini dinlemeye başlarlar. Semiha adama hiç yüz vermiyor, onu sürekli aşağılıyor, âşıklarını evine kadar sokarak üçünü birden aynı anda idare ediyordur. Bundan da gocunmuyordur. Adam ise onun aşkında kızı terk edemiyor, ne derse ve ne yaparsa boyun eğiyordur. Şemi olanları dinler ve Sabiha ile konuşup onu yol getirmeye çalışacağını söyler.

Yoksul günlere dönüş İstemeyerek sürekli olayların daha çok içine giren ve tüm ailesini de bu ortama sürükleyen Salah Bey daha da mutsuz ve dertli günler geçirir. O günlerde kızı ve oğlu da evden kaçır. Nerede olduklarını öğrenemezler. Artık eve de pek gelen olmuyordur. Şemi'nin de işleri kötüleşmiş borçluları kapıya dayanmıştır. Bir süre sonra da evi terk etmiştir. Baktıkları bebeğin ailesi de para yollamaz olmuştur. Eski yoksul günlerine dönen Ali Bey ve ailesi hem maddi hem manevi olarak çöker. Kaynanasının aklına bir fikir gelir. İzzet Efendi'nin evine gidip aile sırlarını söyleyecektir. Böylece ondan para alabileceklerini düşünürler. Bu fikir küçük bebeğin aç kalmasından daha iyidir ve Salah Bey kaynanasının hakkını vererek planı kabul eder.

Salah ve Kaynanası'nın planı Salah ve Halise'nin İzzet Dinari Efendi'nin evine giderler ve onunla görüşmek isterler. Adam çok iyi kalpli, hayırsever ve naziktir. Adamı kırmak içlerinden hiç gelmez ama dikkatli şekilde olayı aktarırlar. Karısı ve oğlunun onu aldattığını ve çocuklarına onların baktığını söylerler. Adam çok rahattır ve bu işte yanlışlık olduğunu açıklar. Karısı iki yıl önce ölmüştür ve oldukça yaşlıdır. Tek bir kere evlendiğini ve başka kimseyle de evlenmeyi düşünmediğini söyler. Çocuklarından da bahseder ve onların da yaşadıkları yer ve durumları dolayısıyla böyle bir şeyin olmayacağını belirtir. Son olarak yanında yaşayan büyük oğlunu yanına çağırır. Gerçekten de evlerinde gördükleri adama hiç benzemiyordur. Elleri boş, üzgün ve kızgın evlerine dönerler. Kandırıldıklarını çok geç anlarlar.

Çocukların ölüm haberi Olaylar bu şekilde de kalmaz. Salah Bey'in ortadan kaybolan çocuklarından haber gelir. Yabancı bir adam yanında bir tercüman ile evlerine gelir. Tercümanın da Türkçesi bozuktur. Oğullarına bir Rus kadın aşık olmuş ve onu memleketine götürmüştür. Tüm servetini Rıdvan'ın ayağına sermiş fakat bu durum etrafındaki yakınlarını rahatsız etmiştir. Kadını öldürmüşlerdir ve suç Rıdvan'ın üstüne kalmıştır. Rıdvan idam edilerek öldürülmüştür. Salah Bey, karısı ve kaynanası ağlayarak Rıdvan o an ölmüşçesine feryat figan ederler. Fakat haber bu kadar da değildir. Kızları da biriyle kaçmış fakat sonra gönlünü başkasına kaptırıp başka bir erkekle olmaya başlamıştır. O da ölmüştür. Salah Bey onun da öldürüldüğünü düşünür. Salah Bey birçok insanın yaşadığı sıradan şekilde yaşayıp ölümün onu bulması beklentisi içindeyken hayatı bambaşka yöne akmıştır. Çocuklarının kaderlerinden de kendini sorumlu tutar. Kışın grip olan kaynanası zatürreeye yakalanıp ölmüştür.

TEMALAR

Ahlak/Yoksulluk Ahlak temasının ve ahlaksızlık durumunun sürekli sorgulandığı romanda ahlakın bozulabileceği, ahlaksızlığın bir hastalık olduğu görüşü ile karşılaşılır. Salah karakteri üzerinden yapılan bu sorgulama da mecburiyetlerini öne sürerek kendisi ile bir hesaplaşma sık sık görülür. Parasızlık ve yoksulluk, namus ve geleneksel değerlere önem veren kişileri bile bozabilmektedir.

Sadakatsizlik/Evlilik Kadın erkek ilişkileri açısından bakıldığında çekeşlilik, sadakatsizlik ve uzun süren evliliklerin heyecanını kaybetmesi durumları ile karşılaşılır. Özellikle orta yaş üstü erkeklerin kendilerini hala genç, eşlerini ise yaşlı görerek gizli bir şekilde genç kızlara yöneldikleri görülmektedir. Bazı genç kadınlar ise eski düzene baş kaldırarak, aynı anda birden fazla erkeği idare ediyor ve bunu

gizlemiyor, geleneksel evliliğe karşı çıkararak istediği erkekle istediği kadar birlikte oluyordur. Evliliğe ve ilişkilere bakışın geleneksel ve modernleşme olarak ayrıldığı, gençlerin ve ailelerinin iki ayrı tarafı oluşturduğu söylenebilir.

Modernleşme Şemi ve Salah iki farklı unsuru temsil etmektedir. Şemi, Salah'a değişmesi, tutucu fikirlerinden vazgeçmeye başlaması gerekliliğini söyleyerek onu tutucu fikirleri, sert ve muhafazakâr duruşundan dolayı eleştirir. Açlık ve yoksullukla bu sebeple mücadele ettiğini belirtir. Aynı şekilde romanda özellikle genç kadın karakterlerin, kadın erkek ilişkilerindeki çokeşlilik, evlilik dışı ilişkiler konusundaki tavırları da modernleşme, değişim ve gelenekseli terk etme olarak görülür. Bu açıdan ele alınan modernleşme ahlaki çözümler olarak gösterilmektedir.

KARAKTER ANALİZİ

Salah Bey (Muhafazakâr)

Karakter Salah Bey namusuna düşkün, dürüst yaşamaya çalışan bir adamken hiç istemediği pozisyonlarda kalır. Muhafazakâr görüşlüdür ve değişime çok açık değildir. Fakat şartlar dolayısıyla yavaş yavaş karakterine tam ders ortamlar ve davranışlar içinde kalır. Yaşadıkları ve yüzleştikleri onun huzursuz endişeli ve çaresiz biri olmasına neden olmuştur. Sürekli kendini ve içine düştüğü durumu sorgular. Ailesine düşkündür.

Aktivite Salah Bey ve ailesi bir çok acı ile baş etmek zorunda kalmış, sonrasında da büyük bir sefalet yaşamışlardır. Salah Bey, son zamanlarını kendine yakıştıramadığı, ahlaki olarak uygunsuz bulunduğu ortamlarda geçirir. Yaptıklarını eleştirdiği Şemi Bey'in pozisyonunda kendini bularak adeta bir randevu evinin yöneticisi durumuna da düşer. Vicdani ve ahlaki çalkantılar onu mutsuz eder. Yıllardır içmediği halde bir gün fazlasıyla alkol alır ve bir geceliğine de olsa dertlerin ağırlığından kurtulur. Ayrıca tütün içtiği de anlaşılmaktadır.

ÖRNEK ANILAR

Çaresiz Salah Bey, Şemi Bey'in evi neden kiralamak istediği konusunda oldukça meraklıdır. Ahlaksız bir işin içine düşeceğinden endişelidir fakat paraya da o kadar çok ihtiyaçları vardır ki ne yapacağını bilemez. Sonunda kumar için kiraladığını öğrenince bir nebze olsun içi rahat eder. "Şimdi bu söz beynimde çınladı. Kumar. Kumar.. Kumar... Mübarek şirin pek namuslu bir kelime değil lakin benim zannettiğim ve öbüründen çok ehven. Fuhuş nerede? Biri kazurat öbürü tezek. Ben kelimenin bu gelişinden pek memnun görünmemekle beraber çeki cebime indirdim. Biraz asık suratla düşünüyorum."

Huzursuz/Sorgulayıcı Salah Bey, söylendiği gibi evde sadece kumar oynanmayacağını bir olayla anlar. O an anlaşmayı bozup ailesini bu ortamdan kurtarabilecekken paranın bir kısmını harcamaları ve daha fazlasına da ihtiyaçları olması sebebiyle arada kalır. Fakat durum karşısında kendini sorgularken gerçeklerle yüzleşir. "Evimde ilk zina vuku buldu. Ben bunun ücretini aldım. Masum ailemi böyle bir manzara karşısında bulurdum. İlk günah Şemi'ye ait, ikincisi de bana değil mi? Evvelden bir mazeretim vardı. Hakikati bilmiyordum. Fakat şimdi biliyorum. Bilerek susmak kabul etmek değil midir? Parasını iade et herifi kov. Kabil değil. Tahammül eyle bu hiç mümkün değil. Ben bu iki zıddın arasında galiba birkaç güne kadar tımarhanenin yolunu tutacağım."

Şemi Bey (Çıkarıcı)

Karakter Şemi Bey, rahat tavırları ile dikkat çekmektedir. Para kazandığı yollar ahlaki bakımdan sorunlu görülmesine karşın bu konuda rahatsızlık hissetmiyordur ve çevresinde işinin ehli olarak görülüyordur. Çıkarıcı, etkili konuşan ve ikna yeteneğine sahip bir karakterdir. Salah Bey ile arasında geçenlerden de kurnaz ve akıllı olduğu anlaşılmaktadır.

Aktivite Girişimci özelliği dolayısıyla türlü işler içinde olan Şemi Bey, saygın ve zengin insanlar için kumar oynayabilecekleri, eğlenebilecekleri ve gayri meşru birliktelikler yaşayabilecekleri ortamlar sağlamaktadır. İçki ve tütün içmeyi sevmektedir. İyi bir yaşamı vardır. Romanın başlarında maddi durumu oldukça iyidir fakat sonra bir ticari girişiminin başarısız olması dolayısıyla maddi açıdan zor günler geçirmeye başlar.

ÖRNEK ANILAR

Girişken Salah, Şemi ile karşılaştığında evini kiralamak isteyen bu adamın ne iş yaptığı ile ilgili sohbe girişir. Onun hakkında birçok şey duymuştur. “ O, hangi taşı kaldırırsanız altından çıkan, sekiz on türlü şahsiyet taşıyan bir zattı. Ama asıl mesleğinin ne olduğunu doğrusu bilmiyordum.”

Ağız sıkı/İşinin ehli Şemi ahlaki olamayan işler içinde görünüyordur fakat ona işi düşen herkes ona güveniyor işinin ehli olduğunu düşünüyordur. “Peki amma ben milyon versem onun bana ettiği iyiliği bir başkasına yaptırمام. Çünkü esrar içinde esrar var. Böyle zamanda kime açılabilirsin? Namussuz, dolandırıcı adamları böyle mühim bir aile sırrına ortak ettin mi sonra seni yiyim yeri yaparlar. Sırrı işa edecekleri tehdidiyle yoldukça yolarlar. İşte Şemi böyle işlerin ehlidir. Parayı bir kere alır sonra bütün namusu ile vicdanı ile hareket eder.”

Halise (Paragöz)

Karakter Salah Bey'in kaynanası biraz patavatsız şekilde her ortamda aklına gelenleri söyleyen çenebaz bir kadındır. Hayatla ilgili prensipleri olmadığı, kendi çıkarına uygun şekilde yaşamayı tercih ettiği söylenebilir. Şemi Bey'in yaptığı işten etkilenmesi de buna örnektir. Paragöz, obur ve kurnazdır. Öncelikli olarak hep kendini ve karnını doyurmayı düşünmektedir.

Aktivite Kızı ve damadı ile yaşayan Halise Hanım midesine çok düşkündür. Onun için en önemli şey karnının doymasıdır. Paraya da çok önem verir ve her şeyin üstünde tutar. Romanda kurnazlığı, iş bitirici halleri ile dikkat çeker. Para söz konusu olunca gayrı meşru olarak doğan ve büyütmeleri için onarla bırakılan bebeği hemen sahiplenir ve bebeğin bakımı ile ilgilenir.

ÖRNEK ANILAR

Uyanık/Obur/Kurnaz Halise Hanım para, geçim ve yemek konusunda uyanık ve kurnazdır. “Ev halkı kıtlıktan kırılma o karnını doyurmanın yolunu bulur. Çalar yer, kilerin kilidini törpüler, zahide dolabını deler, aramızda bir fare hayatı yaşar. En adi sağ yağlarını tereyağı kaymak gibi yer. Bulabilirse zeytinyağına eklemek banar tıklar. Eve zahire girdiği vakitler onun çalıp sakladığı yerler vardır. Muharebenin en amansız kıtlık ve felaket zamanlarında bile kaynanam Halise Hanım aç kalmadı. Asma yaprağı lapası ısrırgan çorbası gibi yemekler icat etti. Oburlukta deha sahibidir. Midesinden başka din mabut tanımaz.”

Paragöz/Çıkarıcı Halise, para karşılığında bakımlarını üstlenmeleri için verilen çocuğa bakmaya çok heveslidir. Bunu bir gelir kapısı olarak görür. İlk zamanlar oldukça isteklidir ama para gelmemeye başladığında ve çocuğun Dinari İzzet ile ilgisi olmadığını anladığında gerçek yüzü ortaya çıkacaktır. “Bir damla çocuk. Günde kaç okka süt içebilir. Ben hesap ettim. Yevmiye bir buçuk liradan fazla düşüyor... Yarım lirasını masuma sarf etsek ötesi bize kalır. Böyle zamanda bu kadar bir irat alabilmek için kaç bin liralık bir akara malik olmalı. Siz yavruyu bana veriniz. Emziğine, bezine ben gül gibi bakarım. Kaç tane çocuk büyüttüm buna mı bakamayacağım?”

Çenebaz Şemi, Salah'tan çok kısa bir süre için eve gelecek yaşlı bir adamı kendi odasında bir kahve ikramıyla ağırlaması rica eder. Boş oda yoktur ve adamı söylediği saatte eve almalıdır. Salah, Şemi'nin işlerine bulaşmak istemediği için olumlu bakmasa da kapı ardından onları dinleyen Halise Hanım söze karışıp işi bitirir. “Kaynanamla biraz atıştık. Fakat onunla mantık ile değil çene yarışması ile konuşmalı. Laf muharebesinde öyle açmazları vardır ki iki lakırdı da insanı çarçabuk mat eder. İşte bu akşam da hem çenesi ile hem de fiilen bana galebe etti. Ben bu acayip misafir kararını vermeden o kapı arkasından sözü kesti bitirdi Ben boğuntuya getirdi.”